

Sygn. akt II KK 363/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Kala (sprawozdawca)

SSN Marek Motuk

Protokolant Anna Kuras

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej,

w sprawie **V. Z.**

skazanego z art. 280 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 12 października 2020 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść skazanego,

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 19 października 2018 r., sygn. akt II AKa (...),

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 26 lutego 2018 r., sygn. akt V K (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt. I oraz w pkt II. - w zakresie w jakim utrzymano nim w mocy rozstrzygnięcie o zasądzeniu na rzecz K. T. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania;

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu skazanego adw. G. F. (Kancelaria Adwokacka w L.) kwotę 738 (siedemset trzydzieści osiem) zł, w tym 23% VAT, za obronę skazanego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 26 lutego 2018 r.:

1. oskarżonego V. Z. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych w pkt. I, II i III, przy czym przyjął, że pokrzywdzona K. D. na skutek przedmiotowego zdarzenia doznała obrażeń ciała w postaci: otarć naskórka przedramienia lewego i powierzchni przedniej uda lewego, a także zasinień na powierzchni grzbietowej przystopia prawego w okolicy stawu śródstopno-paliczkowego palca I oraz na powierzchni grzbietowej paliczka paznokciowego palucha nogi prawej z obrzękiem tkanek miękkich, i za to:

- za czyn z pkt. I na podstawie art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. skazał go, zaś na podstawie art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 4.lat pozbawienia wolności,

- za czyn z pkt. II na podstawie art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. skazał go, zaś na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 4 .lat pozbawienia wolności,

- za czyn z pkt. III na podstawie art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 157 § 2k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. skazał go, zaś na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 12 (dwanaście) lat pozbawienia wolności;

2. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę łączną 13 lat pozbawienia wolności;

3. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet wymierzonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 27 lipca 2016 roku do dnia 26 lutego 2018 roku;

4. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonych: M. K. kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych, K. D. kwotę 2.500 (dwa tysiące pięćset)

złotych oraz K. T. kwotę 10.000 (dziesięć tysięcy) złotych, tytułem zadośćuczynienia za doznane przez pokrzywdzone krzywdy.

Wyrok zawiera również rozstrzygnięcia w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz kosztów procesu.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez obrońcę oskarżonego „w punkcie II i III oraz w części dotyczącej orzeczenia o karze łącznej”, która na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. w zw. z art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k. zarzuciła mu:

1. mającą wpływ na wymiar kary obrazę prawa materialnego, tj.:
 - a) art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z K. D. art. 11 § 2 k.k., przez zakwalifikowanie czynu oskarżonego jako usiłowanie rozboju na K. D. mimo, że z prawidłowych ustaleń wynika, iż oskarżony dopuścił się czynu z art. 157 § 2 k.k.,
 - b) art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., przez zakwalifikowanie czynu oskarżonego jako usiłowanie zabójstwa mimo, że z prawidłowych ustaleń wynika, iż oskarżony dopuścił się rozboju określonego w art. 280 § 1 k.k.;
2. mający wpływ na treść wyroku błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że oskarżony:
 - a) chciał wyrwać K. D. plecak i telefon, podczas gdy sama pokrzywdzona zeznała, że „jak by chciał to by mi zabrał telefon i plecak ”,
 - b) dusił K. T. metalowym drutem, chociaż nie ustalono żadnego narzędzia.

Podnosząc powyższe zarzuty, na podstawie art. 427 § 1 k.p.k. w zw. z art. 437 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., obrońca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. II przez przyjęcie, że oskarżony wypełnił dyspozycję art. 157 § 2 k.k. oraz w pkt. III przez przyjęcie, że oskarżony wypełnił dyspozycję art. 280 § 1 k.k., ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 19 października 2018 r., sygn. akt II AKa (...), Sąd Apelacyjny w (...):

- I. zmienił zaskarżony wyrok w odniesieniu do oskarżonego V. Z.K. D. w ten sposób, że:
 - 1) rozwiązał wobec oskarżonego karę łączną orzeczoną w punkcie 2,

2) w zakresie czynu opisanego w pkt III aktu oskarżenia i przypisanego w pkt. 1 wyroku wyeliminował z opisu tego czynu określenie „działając w zamiarze ewentualnym pozbawienia życia K. T. oraz w związku z dokonaniem rozbojem”, zaś z kwalifikacji prawnej art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i przyjął za podstawę skazania oskarżonego art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., zaś za podstawę wymiaru kary art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył oskarżonemu za ten czyn karę 6K. D.lat pozbawienia wolności;

II. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;

III. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności połączył i orzekł karę łączną w wymiarze 8K. D.lat pozbawienia wolności, na poczet której, na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 27 lipca 2016 r. do dnia 19 października 2018 r.

Wyrok zawiera również rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.K. D.

Od powyższego wyroku kasację wywiódł Prokurator Generalny, który zaskarżył to orzeczenie w zakresie rozstrzygnięć przyjętych w punktach I i III, na niekorzyść oskarżonego V. Z.,K. D.zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na błędnym uznaniu, że ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji oraz zebrany materiał dowodowy nie dają podstawy do przyjęcia, że V. Z. działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia K. T., podczas gdy zarówno z części motywacyjnej wyroku sądu meriti, jak i zgromadzonych dowodów wynika, że zachowanie oskarżonego polegające na zaciskaniu na szyi pokrzywdzonej metalowej linki, zmierzało do usiłowania zabójstwa K. T. w związku z dokonaniem na jej szkodę rozbojem, co nadto doprowadziło do rażącej obrazy prawa materialnego poprzez uznanie, że V. Z. nie wyczerpał swoim zachowaniem dyspozycji przepisów art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., lecz dopuścił się czynu zK. D.art. 280 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., przy czym wydając orzeczenie reformatoryjne Sąd Odwoławczy nie przedstawił własnych ustaleń z przekonującą argumentacją o potrzebie modyfikacji

wyroku Sądu I instancji poprzez zmianę opisu i kwalifikacji przypisanego oskarżonemu czynu.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja, z przyczyn szczegółowo wskazanych poniżej, K. D. okazała się zasadna.

Wnikliwa analiza uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wskazuje, iż sąd ten (wbrew jednozdaniowemu stwierdzeniu znajdującemu się na k. 904, nawiązującemu do treści apelacji obrońcy) swoje przekonanie o wadliwości skazania V. Z. za przestępstwo usiłowania zabójstwa K. T. oparł wyłącznie na konstatacji, że nie pozwalają na to poczynione przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne. Nie badał zaś w istocie – w kontekście treści apelacji – jak przypisanie przez sąd meriti sprawstwa w zakresie powyższego czynu przestępnego ma się do zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Wskazanie Sądu Apelacyjnego, iż poczynione przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne nie pozwalają na przypisanie oskarżonemu przestępstwa usiłowania zabójstwa K. T. jest całkowicie niesłuszne. Z treści pisemnych motywów wyroku sądu meriti jednoznacznie wynika bowiem, że organ ten ustalił, iż oskarżony V. Z. dopuścił się usiłowania zabójstwa K. T. działając z zamiarem ewentualnym. I choć rozważania odnoszące się do tej kwestii nie zostały w sposób wyczerpujący przedstawione w części uzasadnienia wyroku poświęconej opisowi ustalonego w sprawie stanu faktycznego, to jednak zostały uzupełnione we fragmencie dedykowanym wyjaśnieniu kwalifikacji prawnej powyższego czynu.

Sąd pierwszej instancji skonstatował wszak m.in., że „nie budzi wątpliwości, iż celem działania oskarżonego było dokonanie napadu rabunkowego na szkodę K. T.. Dopiero wówczas, gdy pokrzywdzona zastosowała opór, którego V. Z. nie mógł pokonać, zdecydował się na użycie stalowej linki, za pomocą której dusił pokrzywdzoną. W realiach przedmiotowej sprawy brak jest dowodów wskazujących na to, że oskarżony działał z zamiarem bezpośrednim pozbawienia życia pokrzywdzonej K. T. (...). Tym samym, w realiach niniejszej sprawy nie ulega

wątpliwości, że V. Z. używając wobec K. T. stalowej linki i zaciskając ją silnie na szyi pokrzywdzonej, musiał przewidywać, że ucisk taki może doprowadzić do śmierci pokrzywdzonej i na to się godził. Zatem sąd podzielił stanowisko zaprezentowane przez oskarżyciela publicznego, że oskarżony V. Z. działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia K. T. Swojego celu nie osiągnął z powodu oporu pokrzywdzonej” (k. 811 v. – 812).

Przytoczone K. D. fragmenty wyводу sądu pierwszej instancji są zaś niczym innym, jak poczynionymi przez ów sąd ustaleniami faktycznymi. Taki charakter mają bowiem stwierdzenia, w których organ procesowy wskazuje, z jakim zamiarem działał sprawca i to niezależnie od tego, czy wnioski w tym zakresie opiera na dowodach bezpośrednio odnoszących się do tej kwestii (np. na wyjaśnieniach oskarżonego, w których wprost wskazuje on co było jego zamiarem), czy też ustalonych, zewnętrznych przejawach zachowania się podmiotu przestępstwa. W powyższym kontekście należy przypomnieć, że K. D. zgodnie z trafnym poglądem utrwalonym w judykaturze „ustalenia dotyczące strony podmiotowej czynu zabronionego, w tym przyjęcie zamiaru czy też jego postaci, należą do sfery ustaleń faktycznych (...) - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2013 r., sygn. akt III KK 305/13, LEX nr 140388.

Natomiast okoliczność, że konstatacje dotyczące strony podmiotowej analizowanego czynu oskarżonego zostały zamieszczone w innym miejscu uzasadnienia niż to, w którym - K. D. zdaniem Sądu Apelacyjnego - winny się standardowo znajdować, w żaden sposób nie uprawnia do wnioskowania, że konstatacji tych w istocie nie było. Nie jest więc trafne wskazanie sądu odwoławczego, że sąd K. D. pierwszej instancji ustalił jedynie, iż K. T. „zwróciła się do V. Z., aby zabrał wszystkie posiadane przez nią przedmioty, czy też dokonał na niej gwałtu, ale darował jej życie i wypuścił do domu. Wówczas napastnik wyrwał jej z ręki telefon komórkowy marki A[...], po czym rozpylił w jej kierunku nieustaloną substancję w aerozolu. Następnie V. Z. oddalił się w głąb lasu” (k. 905). To ustalenie K. D. było bowiem jednym z wielu odnoszących się do przebiegu analizowanego zdarzenia i bez wątpienia nie mogło być odczytywane w oderwaniu od innych wywodów sądu pierwszej instancji, w tym w szczególności tych, w których organ ten detalicznie opisywał okoliczności ataku oskarżonego na

pokrzywdzoną K. T. i sposób, w jaki używał wobec niej metalowej linki, a nadto wyraźnie wskazywał na postać zamiaru, w wykonaniu którego oskarżony działał.

Na marginesie należy zauważyć, że nierzadko uwagi poświęcone wyczerpaniu znamion strony podmiotowej przestępstwa są zamieszczane w tej części pisemnych motywów wyroku, która dotyczy oceny prawnej czynu. Wynika to z faktu, że część poświęconą ustaleniom faktycznym sądy K. D. niejednokrotnie traktują jako miejsce, w którym zamieszcza się opis przebiegu zdarzeń przy uwzględnieniu K. D. perspektywy zewnętrznego obserwatora.

W tym stanie rzeczy brak jest jakichkolwiek podstaw do zaakceptowania stanowiska Sądu Apelacyjnego, że ustalenia sądu pierwszej instancji „w żaden sposób nie dają podstaw do przyjęcia, że oskarżony działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia K. T.” (k. 906), a jedynie na tej konstatacji sąd odwoławczy w istocie oparł swoje przekonanie o konieczności zmiany zaskarżonego orzeczenia w sposób wskazany w pkt. 1 2 zaskarżonego kasacją wyroku. Organ ad quem K. D. nie zanegował bowiem ani trafności dokonanej przez sąd pierwszej instancji oceny materiału dowodowego, ani też tego, że materiał zgromadzony w niniejszej sprawie dawał podstawę do przypisania oskarżonemu przestępstwa usiłowania zabójstwa. Ograniczył się do wskazania, że ustalenia co do zaistnienia usiłowania zabójstwa K. T. nie zostały przez sąd pierwszej instancji poczynione.

Z powyższego wynika, że sąd II instancji, na skutek rażąco wadliwej analizy przekazu zawartego w pisemnych motywach orzeczenia organu a quo, przeprowadził kontrolę odwoławczą w sposób ewidentnie nieprawidłowy, a jego teza o konieczności zmiany zaskarżonego apelacją wyroku w sposób wskazany w pkt. 1 2 była co najmniej przedwczesna. Nie poprzedziła jej bowiem rzetelna, zgodna z przepisami art. 7 i art. 410 k.p.k., analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. A takiej oceny należy niewątpliwie wymagać od organu ad quem, który radykalnie zmienia poczynione przez sąd meriti ustalenia faktyczne.

W tym stanie rzeczy należało uznać, że skarżący zdołał wykazać zaistnienie podstawy kasacyjnej z art. 523 § 1 k.p.k., tj. rażącej obrazę prawa procesowego, która mogła mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Uznanie kasacji za zasadną wywołało konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku w punkcie I. oraz w punkcie II. - w zakresie w jakim utrzymano nim w mocy rozstrzygnięcie o zasądzeniu na rzecz K. T. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i sprawę w tym zakresie przekazano Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania. Ostatnio wymienione rozstrzygnięcie o środku kompensacyjnym nie ma bowiem samodzielnego bytu i jako ścisła konsekwencja skazania za czyn popełniony na szkodę ww. pokrzywdzonej musiało podzielić los rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I zaskarżonego kasacją wyroku.

Uchylenie zaskarżonego orzeczenia w punkcie I spowodowało również „upadek z mocy prawa” rozstrzygnięcia o karze łącznej, a w konsekwencji także o zaliczeniu na poczet tej kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V KK 617/19).

W postępowaniu ponownym Sąd Apelacyjny w (...) kolejny raz przeprowadził kontrolę odwoławczą, podczas której rzetelnie, z dochowaniem standardów wyznaczonych treścią art. 433 § 2 k.p.k. i art. K. D.457 § 3 k.p.k., rozpozna każdy z relewantnych (uwzględniając K. D. zakres rozstrzygnięcia kasatoryjnego) zarzutów apelacyjnych.

W związku z faktem, że na rozprawie kasacyjnej oskarżony był reprezentowany przez obrońcę z urzędu – adwokata G. F. – Sąd Najwyższy zasądził na jej rzecz kwotę 738 zł, w tym 23 % K. D. VAT, K. D. tytułem opłaty za obronę V. Z. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. O opłacie orzeczono na podstawie § 2 pkt 1, § 3, § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 18).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.